

OCCITÀ-CATALÀ. DUES LLENGÜES DIFERENTS?

Assumpció Cantalozella

Les llengües que s'han format a la Terra ofereixen un mosaic de cultures desplegades i/o assimilades en el temps i els contactes humans i territorials. Juntament amb les llengües, les cultures que les afaïçonon aporten una manera de veure la vida d'unes societats determinades.

És ben sabut que, en una de les primeres diàspores conegudes de l'Àfrica cap a la resta del planeta, es van formar paraules depenent, per exemple, del lloc on vivien els grups migratoris. Els homes i les dones que es van establir arran de mar i s'alimentaven dels peixos, van anomenar-los depenent de les formes, del gust al paladar, de la manera de comportar-se dins les aigües. Una profusió de mots que destrien els diferents peixos van arribar per mitjà d'aquests grups humans.

Semblantment, els homes i les dones que s'establiren a les planúries a prop dels farratges, també van aprendre a destriar una bardissa de l'altra, una herba de l'altra. Les qualitats de cada herba, la possibilitat o no d'extreure'n el gra. I anomenaren aquestes diverses herbes, per les qualitats que els descobrien.

Les llengües humanes neixen amb aquestes bases: la del nom.

Una de les llengües que, un cop evolucionada la civilització, passa a ser la més important i delimitadora és la llengua llatina. Juntament amb l'expansió de Roma i el poble que la parla, la llengua d'aquesta terra, el llatí, s'expandeix per tota l'àrea que els seus parlants, colonitzats pels romans, parlaran.

El vast imperi de Roma té uns centres d'expansió més propers en el temps i d'altres de més tardans.

L'expansió més primerenca del llatí es realitza cap al golf que ara anomenem el golf de Lleó, que segueix el mar anomenat Mediterrani i, amb el temps, aquesta llengua es conforma en diverses variants, que depenen especialment de les llengües parlades als llocs ocupats. Però els aspectes que més influeixen en la formació de les llengües llatines –aviat anomenades *romàniques*– solen concretar-se en tres: 1. La llatinització primerenca del lloc. 2. La intensitat de la romanització, depenent de l'estada més o menys llarga de les gents de llengua llatina en un lloc determinat, amb el poder que s'hi estableix. 3. La capacitat de les llengües de conservar-se en el temps, sigui per la poca influència de llengües posteriors damunt de la llatina, sigui perquè els dos factors anteriors, la primerenca expansió i la intensitat de la expansió, actuen en les llengües.

El pas de Roma entorn del golf de Lleó cap als territoris de la península que anomenaran Hispànica deixarà la llengua llatina en unes condicions que les llengües romàniques que n'eixiran tindran unes bases essencials que les farà semblants fins als nostres dies.

Al territori on naixeran les llengües catalana i occitànica, a més a més de tenir condicions exactes de formació, seran territoris contigües. Al voltant de les muntanyes del Pirineu, seguint la *Via Augusta*, carretera que anirà de Roma fins, a la llarga, al sud de la Península, sempre seguint la Mediterrània, doncs, entorn del Pirineu es formaran amb el temps les dues llengües que tractem. Dues? Eren en realitat dues les llengües en el moment de la seva formació i evolució? Hem de convenir que les dues maneres de parlar el llatí seran, si no ben iguals, sí que quasi dues variants d'una mateixa llengua. L'anomenada *llengua d'Oc* i l'anomenada *llengua catalana* posseeixen els 3 aspectes per a fer-les semblants: la romanització primerenca, la romanització intensa i la romanització perdurable.

Al voltant del Pirineu i arran de mar la gent s'intercanviava productes, maneres de fer, llenguatge. Obviant els substrats d'aquestes llengües, que serien absolutament esborrats pel llatí, actuen poc un cop ha passat Roma, tot i que el món iber va de Montpeller a Cadis.

1) Els romans s'hi estableixen abans dels 100 anys a. C. i continua la seva influència de població fins al 500 d. C. 600 anys de contacte continu amb la llengua de l'imperi, una llengua organitzada, àmplia, culta, que ho anomenava tot, no només els elements de la terra, els elements naturals, sinó que anomenava les grans construccions físiques que Roma executa, com també les diverses divisions dels territoris en províncies.

2) Els romans s'estableixen en quantitat en aquestes terres. Un dels factors d'establiment consisteix en la deixa en terres de cultiu que Roma feia als soldats retirats dels exèrcits, cosa que succeïa molt abans en el temps, ja que les milícies de Roma no podien pas servir gaires anys donada la duresa de pertànyer a un exèrcit que lluitava contínuament. Aquest ventall de persones amb totes les seves famílies contribuirà a la implantació de la llengua llatina, la que s'utilitzava per a la comprensió entre els colons.

3) Els romans havien procedit a formar províncies arreu dels territoris que havien colonitzat. El sector on neixen les dues llengües en qüestió pertanyen a la península tarraconense al costat de la narbonense. La província significava el poder de Roma dipositat al capdamunt de la

cúspide, factor, aquest, d'intensa romanització, tanta que els substrats lingüístics existents abans dels romans no conserven dins el llatí res més que alguns mots.

4) L'extensió en el temps. Fins cap al 475 no es considera el final de la romanització. Tenint en compte que no es pot tallar en sec un fenomen com el que esmentem, podem dir que la força de Roma dura 600 anys en aquests territoris i poblacions. Si les llengües catalana i occitana s'han dividit com a dos sistemes diferents és perquè a la llarga els territoris que les parlen se separen, a plena Edat Mitjana. Fins a l'època de Jaume I, el Conqueridor (s. XIII), aquestes terres tenien relacions intenses, amb pactes feudals, matrimonials, relacions comercials.

Serà quan els reis del Nord es quedaran amb els territoris de prop del Pirineu, és a dir els que van fins a Tolosa, Carcassona, Narbona i entorns, que els dos sistemes lingüístics sofriran evolucions lleument diversificades.

Tan lleument que fins fa dues generacions, els parlants de l'occità i els del català encara ens enteníem parlant cadascú la seva llengua. Llengües que, en el fons, no eren res més que dues variants d'una mateixa llengua: aquell llatí que ens van deixar els romans i que va fer dels pobles romanitzats pobles absolutament fidels al llatí. A Roma.

Procedir a traduccions d'aquestes llengües –del català a l'occità, de l'occità al català seria, a part d'una justícia històrica, un interessant projecte per a contemplar-ne l'evolució i gaudir de les diverses maneres d'expressió.